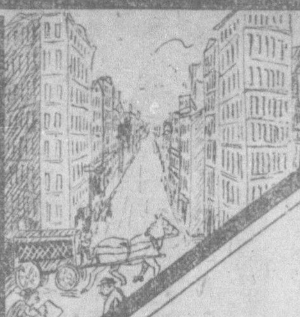

„דער טאראנטער אידישער זשורנאל"

יערט געלעזען פון אלע קלאססען אידען יעדען טאג און, פאלגליך, צו קומען אין בעריהרונג מיט'ן גרויסען אידישען פובליקום, מיט די אידישע קויפער און פערקויפער מיט די אידישע מאנופאקטשורערס און ארבייטער, מוז מען דאס טהון דורך'ן טאראנטאר אידישען זשורנאל וועלכער דרינגט אריין און יעדער אידישער הויז אין יעדער שטאדט און שטעדטעל אין קאנאדע.

דער "טאראנטאר אידישער זשורנאל" ברענגט אין בעריהרונג די גרויסע ניט־אידישע וועלט מיט דער אידישער וועלט.

ווען איהר לעזט ניט דעם אידישען זשורנאל פערלירט איהר פיעל:

איהר ווייסט ניט פיעלעס וואס איהר מוזט וויסען אלס מענש, אלס איד; אלס פאבריקאנט און אלס ארבייטער, אלס סוחר פאליטיקער אדער אידעאליסט

איהר פערלירט אויך פיעל אין עקאנאמישען זינן!

איהר ווייסט ניט וואס אידען און ניט אידען פערקויפען און ווילען קויפען. איהר פערלירט פיעל וואס העלפט יעדען אין זיין קאמפף פאר עקזיסטענץ, איהר פערלירט אמאל א געלעגענהייט וועלכע וואלט פיליכט געשפיעלט א ראליע אין אייער גאנצער עקאנאמישער קאריערע. ווייל קיין ענגלישע צייטונג קען ניט געבען אזעלכע ידיעות וואס איהר קריגט אין א ספעציעל אידישע

לעזט יעדען טאג דעם אידישען זשורנאל, קויפט דעם אידישען זשורנאל, סובסקרייבט דעם אידישען זשורנאל און אדווערטייזט אין

„טאראנטער טעגליכען אידישען זשורנאל"

נייעס פון דער גאנצער וועלט. — נייעס פון דער גאנצער אידישער וועלט. נייעס פון טאראנטא. נייעס פון אידישען טאראנטא — געפינט איהר יעדען טאג אין טעגליכען אידישען זשורנאל.

וואס איהר זענט ניט, ווער איהר זענט ניט, וואו איהר וואהנט ניט, לוינט זיך אייך צו סובסקריי־בען דעם אידישען זשורנאל וועלכער ווערט גע־לעזען פון אלע קלאססען אידען.

פיר אירגענד וועלכע אינפארמאציאנען אדער עצות ווענ־דעט זיך צום "אידישען זשורנאל". מיר וועלען תמיד טהון אונזער בעסטעס אייך צו דיענען אויף'ן בעסטען אופן. אייערע אינטערעסען זענען אונזערע אינטערעסען.

אונזער אדרעס:

The Toronto Hebrew Journal
67 ELIZABETH ST.
TORONTO, ONT.
PHONE MAIN
4582

ווען איהר האט צו פערקויפען עטוואס — פון א 'הויז ביז דעם קלענסטען ארטיקעל — אדווער־טייזט אין טאראנטער אידישען זשורנאל.

ער ווערט געלעזען פון טויזענדער אידען איבער גאנץ קאנאדע און פון זעהר פיעל אין די פעראיי־ניגטע שטאאטען.

'כדי צו קריגען אידישע קונים טוט מען אדווער־טייזען אין טאראנטער אידישען זשורנאל.

קולטור און קולטורלאזיגקייט

(געדאנקען און בעטראכטונגען.)

פון לעא קעניג.

פון זינט די קריעג האט אויסגעבראכען, הערען מיר ניט אויף צו הערען פון אלע זייטען וועגען דעם קולטורעלער באנקראט פון אייראפא. יעדער וואס קען נור האלטען א פעדער אין דער האנד, שטראפט מיט קולי קולות די מענשהייט, זאגט מוסר פעלקער און קעניגרייכען.

די אייראפעאישע ציוויליזאציע האט באנקראטירט. זעהט וואס פון אלע אייערע אידעאלען און שעהנע פראזען איז געווארען. אייער קולטור האט געבראכט אויף דער וועלט אזא בלוטיגען מבול פון וועלכען די אמאליגע פרימיטיווע פעלקער האבען קיין אהנונג ניט געהאט.

און מיך דאכט זיך, אז די אלע וואס טענה'ן אזוי, בעזיצען ניט דעם אמת'ן חוש פאר צייט און געשיכטע, אז צוליעב די טייפעלישע קולות פון דיא שלאכט־פעלדער און פון די מדינות וועלכע זענען אריינגעצויגען געווארען אין דער קריעג.

און ס'איז זעהר מעגליך, דאס דער צוקונפטיגער געשיכטע־שרייבער וועט דן לכף זכות זיין אונזער בלוטיגע צייט און ער וועט ניט נור ניט אבקעהרען זיך פון אונז פול מיט יאוש און צארן, נור זאגאר א גלויבען אין מענשען און מענש־ליכע אינטעליגענץ, וועלען אונזערע טרויעריגע טעג וועקען אין זיין האר־צען. . . .

ווען די איטאליענישע פראווינצען זענען צוריק מיט א פאאר הונדערט יאהר בעפאלען געוואהען פון פיינדליכע מחנות, האט זיך דער געטליך־קאלטער לעאנארדא דא־ווינטשי פערשטעקט און זיינע ד' אמות און געארבייט אויף עפעס א ער־

קרימט דאס מענשליכע געזיכט און שפאנט אן דעם מענשליכען קערפער.

פאר דעם איביגען און גאסט וועל־טיל — פאר מענש און נאטור האט ער דאס גאנצע לעבען זיינס געווידמעט און פאר דעם פאראיבערגעהענדען — פאר מלחמות און מחלוקת'ן צווישען פעלקער און נאציאנען (מעג אפילו זיין פאטער־לאנד דערין זיין פערמישט) האט ער פערמאגט נור א שמייכעל, א האלבען שמייכעל, מיט וועלכען ער פלעגט אזוי אפט ליעב האבען בעציערען זיינע פאר־טרעטען.

דער נאך גרעסערער מיקעל אנדזשעלא איז אין דער צייט, ווען זיין פאטער־לאנד איז אין געפאהר געווען געזעסען ביי א מארמארענעם פעלז און מיט זיין האמער און בילדהויער־מעסער א נייע פיגור געשאפען.

און ווען ס'איז איהם ענג געווארען אין דעם קעניגליכען הויף, וואו ער האט געארבייט, איז ער אוועק צו א צווייטען.

וואס האט איהם געארט דער נאמען „פעררעטער", ווען ער האט ארבייטען געדארפט, ווען ער האט געדארפט א וואונדערבארע נייע וועלט ענטדעקען; ארויס בעפרייען פון דעם הארטען שטיין און פעלז, אין געלעבען זי איז געווען פער־זונקען פון ששת ימי בראשית אן.

ווען נאפאלעאן איז אין דייטשלאנד געווען מיט זיינע זיגרייכע טרופען האט זיך דער געטליך קאלטער געטהע, וועגען וואס געקימערט און ווייטער פארטגע־ועצט זיין איביגעס זוכען און פארשען די געהיימניסע פון דער איביגער נאטור.

ער האט בשעת מעשה אזוינע גרע־ [illegible]שם.

פון דעם ווילד־לעבעדיגען הו־הא און אין זיין אייז קאלטער איינזאמקייט אפשר גע־ווארימט און געהוילט דעם געדאנק וועגען שעהנערע און גליקליכערע טעג.

וואס האבען די אויבענדערמאהנטע גאונים געקאנט טאהן אום צו לינדערען די שמערצען פון זייערע פעלקער אום אבצוטוואשען די ווילדע אכזריות'ן פון מענשען?

פרעמד זיינען זיי אין זייער אייגען לאנד געווען און זייער גאונישע שעפפונ־גען זענען נור שפיעלצייגע געווען אין גלאנץ פולע הויפען פון די פאפסטען און מלכים. . .

——):(——

גאר אן אנדער ערשיינונג זעהען מיר ביי דער איצטיגער קריעג. . . עס איז מעגליך, אז די מענשהייט האט נאך אזוי פיעל קרבנות און בלוטיגע הרגות ניט געוואוסט, אבער דאך, ווען איהר וועט זיך גוט צוהערען צום דופק פון דער קריעג וועט איהר שפירען אז ניט בלויז די סאלדאטען און האנקע שווערד פיהרט זי אן, נור אויך דער מאדערנער אינטעליגענט, דער פעלד־מארשאל איז אין היינטיגער קריעג ניט דער איינציגער ווארט־זאגער און אפשר גאר קיין ווארט זאגער. . . דאס פראנ־צויזישע פאלק הערט זיך איצט אפשר מעהר צו צו די ווערטער פון א קלעמאנ־סא און א גוסטאוו הערווע ווי צו ווערטער פון דעם גענעראל זשאפרי.

און דאס אייגענע קענען מיר בעמער־קען אין ענגלאנד און דייטשלאנד און אפילו אין רוסלאנד.

די שעפפערישע כחות פון אונזער דור זיינען שוין ניט אזוי ווייט פון די־מאסען, וועלכע האבען זיי אויסגעראר־עט ווי אמאהל . . . און די פעלקער הערען זיך אויך צו זייערע ווערטער. די נאציאנען, וועל־כע זענען איצט אין דער קריעג, זוכען זיך צו בערעכטיגען פון דעם בלוטיגען אונזין אין נאמען פון קולטור און גערעכטיגקייט און זייערע אויגען זענען מיט בענקשאפט געווענדעט צו די פון זייערע קינדער, וועלכע זיי זענען געוואהנט געווארען צו [illegible]

אונזער צייט, ווי ביי דער איצטיגער מלחמה.

אין קיין צייט האט מען אזוי פיעל ניט געהערט פון ציוויליזאציע ווי אין אונזערע אומגליקליכע טעג. און ס'איז זעהר מעגליך, אז ס'ווערט איצט דערפון אזוי פיעל געהערט ניט בלויז דערפאר, ווייל די לעצטע זיינען בעלייריגט דורך'ן בלוט געווארען נור הויפטזעכליך דערפאר, ווייל די גייסטיגע כחות אונזערע, האבען איצטער דאס ווארט בעקומען . . .

אמת די אינטעליגענץ (איך מיין די בעסערע) פון אלע לענדער איז איצט פערבלענדעט. אין אלע זייערע טהאטען און ווערטער שפירט זיך דער שאוויניסטי־שער „אתה בחרתנו" און ס'איז פסיכא־לאגיש אויך פערשטענדליך: דאס איי־גענע העמדיל איז נעהנטער צום לייב.

ווען דיינע ליבליכע ברידער ווערען טאג־טעגליך טויזענדערווייז גע'מרג'ט הויבט זיך אן דארטען אז דער בארבא־ריזם שטעקט ביי'ם צווייטען און מען פערגעסט גאר בשעת מעשה, אז דיינע אייגענע־ברידער טהוען אויך דאס אייגענע אז זיי הרג'נען אויך טאג־טעגליך צעהנד־ליגער טויזענדער מענשען . . .

א פערבלענדניש איז איצט געקומען אין די מוחות פון די בעסערע מענשען און זיי טרינקען זיך אליין אין דער גרויס־קייט פון זייערע חלומות און טרוימען.

די לאנג פערשטארבענע און איביג לעבענדע גייסטער פון זייערע קינסטלער און דיכטער רופען זיי ארויס אום צו פערטהיידיגען זייער אמת און יושר. און זייערע פערשיעדענע "פראטעסטען" און "פערטהיידיגונגען" געגען די פערשיעדע־נע בעשולדיגונגען אין בארבאריזם און קול־טורלאזיגקייט קלינגען אזוי מענשליך־גע־בענקיג און . . . ליעב . . .

קיינמאל נאך האבען קינסטלער און דיכטער אזוי פיעל זיך ניט געמישט אין געזעלשאפטליכע ענינים ווי אין אונזער צייט, און זאגט ניט, אז דאס איז א סמן פון קולטורעלען רעקאדאנס. ניין: דאס לעבעדיגע, צאפלדיגע לעבען הופט [illegible]

און די גייסטיגע אריסטאקראטיע פון דער מענשהייט ערוואכט איצט אפשר צום הערשען.

עס האלט איצט מלחמה די אלטע וועלט מיט א נייע אנקומענדע וועלט....

— בארבאריזם און קולטור!

דאס רעשטעל ווילדקייט וואס איז נאך פערבליבען אינ'ם מענשען האט גע־גען זיך זעלבסט א קריעג פערפיהרט.

דער גאט פון מלחמה לעבט איצט אב זיין לעצטען גוטען טאג. אויף די שלאכט־פעלדער ווערען איצט די בלוטיגע מלחמות אויף איביג בעזיעגט . . . די הורות לאנג געזאמעלטע אוצרות פון קול־טור און בילדונג זוכען איצט א לעבעדי־גע פערקערפערונג, א וועג צום רעגירען

פערברעכען און שטראף

(רופט עס פעליטאן, אויב איהר ווילט.)

ווי אזוי אויסצוקורירען פערברעכער. — אויסהיילען זיי, אדער אין גאנצען דערהרגענען. — פריזאנס זאלען געמאכט ווערען ווי האטעלען. — פארד און זיין נייע ערפינדונג פאר פערברעכער. — דר. ליע און וואס ער זאגט. — אלע האבען זיך נעבאך גענומען צו די ארימע פערברע־כער.

די לעצטע צייט האבען זיך פערשיע־דענע כלל טהוער פון די פעראייניגטע שטאאטען גענומען זיך דרעהען די קעפ ווי אזוי אויסצומענשלען פערשיעדענע זאר־טען פערברעכער.

ווער עס האט נור גאט אין הארצען און א מויל צו ריידען, גיט עצות, וואס צו טהאן מיט פערברעכער און ווי אזוי צו מאכען זיי פאר ארענטליכע לייט.

דער אויטאמאביל מאגנאט פארד האט לעצטע וואך געזאגט פאר דער אינ־דוסטריעל קאמישאן, דאס מיט זיינע פלענער ווי ער פיהרט אן זיינע פאבריקען, דאס הייסט, אז אן ארבייטער זאל מעהר ניט ארבייטען ווי אכט שטונדען א טאג און זאל פערדיענען ניט ווייניגער ווי 5

דאלאר א טאג, קען ער מאכען פון יעדען פערברעכער אן ארענטליכען מענשען, ער רעכנט אויך, דאס אויב יעדער פאברי־קאנט, וואלט געטהון אזוי, ווי ער טהוט, וואלט גיך די ישועה געקומען, און די וועלט וואלט מעהר ניט געליטען פון קיין גנבים, מערדער און גענגסטערס.

דער וואהדען פון די ניו יארקער פרי זאנס, אסבארן, האט גאר אויסגעפונען אנדערע פעטענס, ווי אזוי צו מאכען פון פערברעכער ארענטליכע מענשען. זיין ער־פינדונג בעשטעהט אין דעם, דאס מען זאל געבען די פערברעכער פון סינג־סינג גוטע שפייז, די בעסטע וואס מען קען נור בעקומען, גוטע קאפע, פלייש א. ז. וו.

פערשיעדענע דאקטוירים דרעהען זיך דעם קאפ שוין גאנץ לאנג ווי אזוי דורך מעדיצינישע מיטלען אויסצוהיילען פער־שיעדענע פערברעכער. פיעלע וויסענ־שאפטליכע ביכער זענען וועגען דעם אנ־געשריבען געווארען. מענשען האבען זיך ספעציעל אבגעגעבען מיט אויסצושטודי־רען פערשיעדענע פערברעכער, אבמעסטען זיי, אויסגעפינען, ווי גרויס זייערע אויערען זענען, די ברעמען, די מיילער, הענט, פיס א. ז. וו.

יעצט אבער אין דעם טומעל. וואס פערשיעדענע כלל טהוער האבען געמאכט, וועגען אויסצובעסערען פערברעכער, איז געקומען א געוויסער דאקטאר ליע, וועל־כער ערקלעהרט ווארום מיר מוזען היילען אונזערע פערברעכער, ער איז, ווייזט אויס, אויך א גרויסער אפיקורס און